

Zitting 1977–1978 Nr. 69c

14 377

**Regelen ter stimulering en sturing van de investeringen
(Wet investeringsrekening)****STENOGRAFISCH VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG VAN DE
VASTE COMMISSIES¹ VOOR ECONOMISCHE ZAKEN, VOOR FINANCIËN EN
VOOR SOCIALE ZAKEN MET DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN
DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN, VERGEZELD VAN EEN AANTAL
AMBTENAREN**

13 juni 1978

Deze commissievergadering is gehouden op dinsdag 6 juni 1978 en te 13.55 uur geopend.

Voorzitter: de heer Terwindt

De **Voorzitter** opent de vergadering, heet alle aanwezigen welkom en deelt mede, dat de bedoeling van deze vergadering is te komen tot een snelle afdoening van het wetsontwerp Regelen ter stimulering en sturing van de investeringen (Wet investeringsrekening), welk wetsontwerp door de Eerste Kamer in haar plenaire vergadering van 27 juni a.s. zal worden behandeld. Spreker verzoekt de leden van de commissies allereerst vragen van algemene aard te stellen.

De heer **Vrouwenvelder**: Mijnheer de voorzitter. Ik zou een algemene vraag naar aanleiding van dit wetsontwerp willen stellen. Zoals de Minister bekend is, is er voor het bedrijfsleven krachtens verschillende regelingen nogal wat steun te verwerven. Niet alleen op de begroting van Economische Zaken, maar ook in begrotingshoofdstukken van andere departementen komen nogal wat posten voor die het voor het bedrijfsleven mogelijk maken bij investeringen steun te krijgen. Dit terrein is als gevolg daarvan erg onoverzichtelijk geworden. Zou de Minister in overweging willen nemen om, in overleg met zijn ambtgenoten, eens een wat beter inzicht te verschaffen in het geheel van die steunregelingen? Het gevaar is erg groot dat door de verspreiding en het soms langs elkaar heen werken van een aantal regelingen alleen maar die bedrijven in staat zijn van de premiëring optimaal te profiteren, die zich de luxe kunnen veroorloven specialisten in dienst te nemen, welke die regelingen bestuderen en vervolgens alle mogelijkheden daarvan uitputten. Vooral voor kleinere bedrijven zou het nuttig zijn, wanneer er een algehele samenvatting zou komen, opdat een beter inzicht wordt verschaft in de verschillende steunregelingen en van de terreinen waarop zij elkaar mogelijk overlappen.

¹ Samenstelling: *Vaste Commissie voor Economische Zaken*: Koopman (PvdA), (voorzitter), Mol (PvdA), Von Meijenfeldt (CDA), Terwindt (CDA), De Jong (VVD), Zoutendijk (VVD), Trip (PPR), Kremer (CPN), Meuleman (SGP), Van der Jagt (GPV), Vogt (PSP), Maris (–)

Vaste Commissie voor Financiën: Zoon (PvdA), Simons (PvdA), Terwindt (CDA), (voorzitter), Vrouwenvelder (CDA), Van Tets (VVD), Voûte (VVD), Van Kleef (PPR), Kremer (CPN), Meuleman (SGP), Van der Jagt (GPV), Vogt (PSP), Maris (–)

Vaste Commissie voor Sociale Zaken: Kloos (PvdA), Versloot (PvdA), Heij (CDA), (voorzitter), Franssen (CDA), Louwes (VVD), Van Tets (VVD), Van Kleef (PPR), Kremer (CPN), Meuleman (SGP), van der Jagt (GPV), Vogt (PSP), Maris (–)

De heer **Mol**: Voorzitter! Ik zou bij deze vraag willen aansluiten. Ik zou dit overzicht ook graag gekwantificeerd willen hebben, zodat niet alleen op papier staat welke regelingen er zoal zijn maar dat ook tot uitdrukking wordt gebracht (op jaarbasis) hoeveel geld geacht wordt daarmee gemoeid te zijn in de komende jaren en hoeveel dit in de afgelopen jaren is geweest. Het is moeilijk hiervan een overzicht te krijgen. Ik heb in de miljoennota en andere stukken gezocht; voor een deel is het mij gelukt. Ik heb de indruk dat het in totaal om 10 % van het overheidsbudget gaat. Ik meen dat het nuttig is dit in zijn geheel eens op papier te krijgen.

Minister **Van Aardenne**: Het zou inderdaad een goede zaak zijn, wanneer die steunregelingen overzichtelijk en doorzichtig zouden zijn. Het is nu echter ook niet helemaal een oerwoud. Economische Zaken geeft geregeld brochures uit voor het bedrijfsleven, ook voor het kleinere bedrijfsleven, om te laten zien welke mogelijkheden er zijn. De kamers van koophandel e.d. zijn in dezen ook bekend. Als men de weg weet te vinden naar dit soort instellingen (ik denk ook aan consultants voor het midden- en kleinbedrijf) komt ook een kleiner bedrijf er wel achter. Desalniettemin ben ik het met de vraagsteller eens, dat de steeds ingewikkelder wetgeving aan de ene kant, zoals dit wetsontwerp, en een steeds groter noodzaak om bepaalde oneffenheden glad te strijken door diverse steunregelingen anderzijds, een vrij onoverzichtelijke situatie opleveren. Ik neem de suggestie gaarne over en wij zullen bezien of nog een verdere stroomlijning aan te brengen is. Het zal echter niet gemakkelijk zijn specifiek op het midden- en kleinbedrijf gerichte of specifiek op energiebesparing gerichte steunmaatregelen (ik neem twee zeer uiteenlopende voorbeelden) onder één noemer te brengen. De suggestie om het nog eens te bezien, zullen wij overnemen. Wij zullen met name bezien of de brochures nog geheel up to date zijn. Over de WIR zal er ook een brochure uitkomen.

De heer **Mol** heeft gevraagd, of wij de verleende en de te verlenen steun kunnen kwantificeren. Dit is een geheel andere vraag. In feite vraagt de heer **Mol** te laten zien (aan het parlement) hoeveel geld ermee gemoeid is. Dit is inderdaad wel uit de begroting te halen. Ik zou mij kunnen voorstellen dat wij in de memorie van toelichting bij de begroting voor 1979 dit uitputtend laten zien. Er zijn ook wat dit betreft overgangsfasen te onderscheiden, waarbij niet precies aan te geven is of een bepaalde regeling een steunregeling moet worden genoemd. Ik zeg echter toe dat wij zullen bezien in hoeverre nog een duidelijker beeld kan worden geboden dan men nu uit de verschillende begrotingen kan halen.

De heer **Zoon**: Zijn de notities die wij van de Minister hebben gekregen en waarvan wij met veel erkentelijkheid kennis hebben genomen, ook in een dergelijke voorlichting begrepen? Die zijn erg nuttig, met name voor ondernemers die voor de WIR in aanmerking willen komen. Het gaat mij dan met name om de casusposities, zij het in geactualiseerde vorm met het oog op door de Tweede Kamer aangebrachte amendementen.

Minister **Van Aardenne**: Ik vat deze vraag zo op, dat de heer **Zoon** het nuttig vindt in de voorlichting enige casusposities, geactualiseerd, op te nemen. Dit zal de Dienst Investeringsrekening die, behalve met een aantal in de wet genoemde functies ook met de voorlichting over de WIR is belast, doen. Ik geloof inderdaad dat dit illustratief kan zijn in de wat moeilijker gevallen.

De heer **Mol**: De Minister heeft gezegd, dat hij in de memorie van toelichting bij de begroting een gekwantificeerd overzicht zal geven. Ik zou het echter op prijs stellen als dit voordien zou kunnen gebeuren, met name voordat de openbare behandeling in de Eerste Kamer plaatsvindt, en wel om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van alle steunmaatregelen, binnen de WIR en daarbuiten, alsmede, zo nauwkeurig mogelijk, het verschil in totale kosten van de stimuleringsmaatregelen die nu gaan vervallen en die welke door de WIR ontstaan. Ik heb begrepen dat dit in de buurt van 1,5 mld. ligt, maar precies kon ik daar niet achter komen. Ik zou het op prijs stellen ook dit vóór de openbare behandeling te weten.

Minister **Van Aardenne**: Ik zou dan een duidelijk verschil willen maken tussen de maatregelen die nu vervallen en door de WIR vervangen worden en een totale opsomming van alle steunmaatregelen voor het bedrijfsleven. Het eerste is wel te doen vóór de behandeling van het wetsontwerp in de Eerste Kamer. Het tweede is bijna niet te doen. Het zou veel interdepartementaal overleg vereisen. De steunmaatregelen, bij voorbeeld van Sociale Zaken, hebben niets met de WIR te maken. Een overzicht dat tevens het laatste punt omvat, zou ik in de memorie van toelichting bij de begroting willen opnemen.

De heer **Mol**: In de miljoenennota voor 1978 staat nog een aantal posten, gekwantificeerd, genoemd die betrekking hebben op steunmaatregelen door Economische Zaken aan het bedrijfsleven. Ik denk aan regionale steun enz.

Minister **Van Aardenne**: Ik wil de heer Mol graag toezeggen een uittreksel uit de Nota regionaal sociaal-economisch beleid, maar ik wil er wel de aandacht op vestigen dat dit door de WIR in essentie niet wordt aangeraakt. Als hij daarop prijs stelt, zullen wij het hem doen toekomen.

De heer **Zoutendijk**: Mijnheer de voorzitter! Als doelstelling van de WIR wordt genoemd: het in gewenste omvang en richting uitlokken van bedrijfsinvesteringen. Daarvoor is een aantal instrumenten geschapen. Naast de basispremie vinden wij op dit moment de congestieheffing in het SIR-gebied, toeslagen voor kleinschaligheid en grote projecten, BRT en ROT en in de toekomst misschien nog andere toeslagen. Bij elkaar is het een nogal ingewikkelde zaak. Het is dan ook gewenst dat de considerans «in de gewenste omvang en richting uitlokken» zo goed mogelijk onderbouwd en, waar mogelijk, gekwantificeerd is. Nu kom ik eerst bij de omvang. Daarover vinden wij het een en ander in de stukken die ik overigens in verband met de korte voorbereidingstijd niet allemaal heb kunnen lezen. Voor zover ik ze heb gelezen, ben ik de inhoud door de warmte misschien gedeeltelijk weer vergeten. Als ik vragen stel die al eerder beantwoord zijn, dan vraag ik bij voorbaat excuus.

Een van de gegevens die wij vinden, is dat door de injectie van 13 mld. in vier jaar 110 000 arbeidsplaatsen gecreëerd zouden moeten worden. Dit betreft de omvang. Ik neem aan dat de IPR hierin niet meedoet. Zijn de berekeningen die hieraan ten grondslag liggen, nog geldig? Ze zijn naar ik meen een aantal jaren geleden opgesteld. Gaat het om 110 000 extra arbeidsplaatsen, dus boven hetgeen bij de huidige instrumenten (vervroegde afschrijving, investeringsaftrek) al gecreëerd zou moeten worden, of slaat dit aantal op het geheel? Als het laatste het geval is, komt natuurlijk de vraag naar voren hoeveel arbeidsplaatsen het had opgeleverd, als wij die 13 mld. gewoon hadden gebruikt om de bestaande instrumenten uit te breiden en te verbeteren. Ik weet niet of dit uitgerekend is, maar als dit zo is, zou ik in de resultaten wel geïnteresseerd zijn.

De richting is een andere belangrijke doelstelling. Er worden nogal grote verschillen tussen de regio's gecreëerd. Dit leidt natuurlijk tot concurrentievervalsing. Een bedrijf dat toevallig in het ene gebied zit, heeft het een stuk makkelijker of moeilijker dan een bedrijf dat in een ander gebied zit. Er kunnen heel goede redenen voor bestaan investeringen in een bepaalde richting uit te lokken, maar dan is de kwantificering wel van belang en daarover heb ik eigenlijk niets gelezen. Wat wil men precies bereiken wat betreft verschuiving van investeringen in de komende jaren?

Gesteld kan ook worden dat men niet moet investeren maar de arbeidskosten subsidiëren, omdat die in wezen te hoog zijn opgelopen. Als die f 3,5 tot f 4 mld. per jaar voor dat doel gebruikt was, dan zou ook de winstgevendheid zijn toegenomen en dan zou ook de uitstoot van arbeid minder geweest zijn. Is er iets bekend van wat in dat geval de gevolgen voor de werkgelegenheid zouden zijn geweest?

De heer **Vrouwenvelder**: Ik zou een soortgelijke vraag meer in het algemeen willen stellen inzake de effectiviteit van de voorgestelde maatregel, omdat er tot dusverre wel berekeningen zijn, die echter een – voorzichtig gezegd – relatief karakter dragen. Wat dat betreft is mijn geloof in berekeningen in de loop der jaren niet groter geworden. Misschien heb ik te vaak zelf cijfermatige bewijzen geleverd om er nog in te kunnen geloven. Mijn vraag is of de Minister bereid is een onderzoek te laten instellen naar de effectiviteit van deze maatregelen, in het bijzonder inzake de vraag in hoeverre zij hebben geleid tot die investeringen die worden beoogd met het oog op het creëren van extra-arbeidsplaatsen.

De heer **Simons**: De heer Mol vroeg om een kwantificering van het bedrag van het verleden. Het gaat mij eveneens om een specificatie van de basispremie en allerlei op- en toeslagen, zodat wij kunnen zien waar zij terechtkomen. Dat zal vergelijkingsmateriaal opleveren waardoor bij voorbeeld een andere richting aan bepaalde bedragen kan worden gegeven. Het is belangrijk dat bij de openbare behandeling tot onze beschikking te hebben, zodat wij een totaaloordeel over deze wet kunnen geven.

Zou het ook niet mogelijk zijn aan te geven bij wat voor soort ondernemingen de bedragen terechtkomen? Ik denk dan niet alleen aan de soort, maar ook aan de winstgevendheid. Gegevens daarover zijn van betekenis bij de vraag of de gerichtheid van dergelijke uitgaven juist is.

De **Voorzitter**: Hoever kan de Regering gaan met dit soort maatregelen? Hoe verhoudt de in dit wetsontwerp geregelde materie zich tot andere thans nog bestaande steun aan het bedrijfsleven?

Minister **Van Aardenne**: Ik wil even in de historie van het wetsontwerp teruggaan. De eerste aankondiging staat in de Nota selectieve groei, die nu ongeveer twee jaar geleden is uitgebracht. In die nota wordt erkend, dat versterking van de positie van het bedrijfsleven noodzakelijk is om tot verdere economische groei te komen. Ook zullen aan die groei volgens de nota bepaalde eisen worden gesteld, zodat die groei op een selectieve wijze plaatsvindt. In die nota wordt ook aangegeven wat voor stimuleringsmiddelen er zijn om arbeidsplaatsen tot stand te brengen, waarbij heel duidelijk ook in de toekomst moet worden gekeken. Vandaar dat de investeringen daarbij een belangrijke plaats innemen. Op grond van aan historische correlaties getoetste cijfers kon worden aangenomen dat investeringsstimulering via premiëring of eventueel fiscale activiteiten een bepaald effect heeft op de macro-economische grootheden, waaronder de groei van de arbeidsplaatsen en dat loonkostensubsidies een ander effect hebben. Men vindt daar de weerslag van in de memorie van toelichting bij dit wetsontwerp op blz. 5.

De vraag is natuurlijk in hoeverre dergelijke cijferreeksen nog altijd geldig zijn. Ik ben het met de heer Vrouwenvelder eens dat men die altijd wat relativerend moet bezien. Bij economische prognoses moet men echter uiteraard wel afgaan op in het verleden gebleken correlaties, zij het dat men niet moet zeggen dat zij zich zeker zullen herhalen als de omstandigheden veranderd zijn. De omstandigheden nu zijn anders dan die van twee jaar geleden en twee jaar geleden waren ze ook alweer anders dan in de tijd dat die verbanden konden worden geconstateerd. Dat brengt mij ertoe te zeggen, dat wij die 110 000 relatief moeten bezien. Er is op dit moment geen reden te betwijfelen dat het door het Planbureau gehanteerde model niet meer van kracht zou zijn.

Er is gekozen voor een samenstel van maatregelen tussen investeringsstimulerende premies en loonkostensubsidies. Die zijn beide in het toenmalige aanvullende beleid opgenomen. De loonkostensubsidies hebben sedertdien hun plaats in de begroting gekregen door stortingen vanuit de rijkskas in de sociale fondsen, waardoor met name de werkgeverspremies konden worden verlaagd. Dat had dus een direct effect op het loonkostenniveau. Dat kan de positie op korte termijn van het bedrijfsleven verbeteren, maar zonder investeringen komen we er niet. Het is heel duidelijk dat een achterstand

dreigt te ontstaan en dat ook dat een factor is waardoor wij onze plaats op de wereldmarkt zouden kunnen teruglopen als wij niet zorgen voor investeringen, die ons in staat stellen daarmee gelijke tred te blijven houden.

De vraag is dan of die investeringen altijd meteen in arbeidsplaatsen kunnen worden omgezet. Twee jaar geleden dacht men dat dit het geval zou zijn. Men had er een vrij gemakkelijk verband tussen gelegd. Dat was dan ook de reden dat de arbeidsplaatsentoeslag werd aangekondigd en in het wetsontwerp een zekere mate van uitwerking had gekregen. Die mate van uitwerking bleek bij toepassing in de praktijk niet stand te kunnen houden. De SER heeft zich daarover toen gebogen en is met een ander systeem gekomen, waaraan ook vele bezwaren kleven en dat ook niet direct toepasbaar is. Wij zijn er nog niet uit.

Ik wil er de aandacht op vestigen dat er ook een indirect effect kan zijn. Als het bedrijfsleven door een verlaging van belastingen alleen in het geval er geïnvesteerd wordt meer ruimte krijgt, kan en zal dat de rentabiliteit ook op de langere termijn vergroten. Dat zal kunnen bijdragen tot versterking van het draagvlak van de nationale economie in totaliteit. Dan komen er dus ook arbeidsplaatsen in de indirecte sector bij.

Het wetsontwerp zoals het nu is bevat hoofdzakelijk, zo zeg ik met enige nadruk, want de tweede fase moet nog worden ingevuld, een algemene tegemoetkoming. Die is, anders dan vroeger, niet meer gericht op een aftrek van de verschuldigde belasting maar is wel fiscaal ingebed in die zin, dat men van de belastingdienst in korting op de verschuldigde belasting de premie krijgt uitbetaald, ook in het geval men geen belasting zou moeten betalen omdat men verliesgevend is of om andere redenen.

De zin daarvan ligt hierin dat juist in de situatie van gedaalde rentabiliteit, zoals wij die thans kennen en zoals die ons allen zorg moet baren, veel bedrijven met een redelijke toekomst bij een wat verlaagd kostenniveau een redelijke toekomst zullen kunnen hebben. Om die bedrijven dan nu toch de investeringsstimulering te geven, terwijl men nu niet op winsten kan bogen en dus ook geen vennootschapsbelasting behoeft te betalen – voor de inkomstenbelasting geldt hetzelfde – kan men met de premiëring hetzelfde doel bereiken en duidelijk op een betere wijze in de huidige situatie dan zuiver met een investeringsaftrek of een vervroegde afschrijving, beide methoden die alleen kunnen werken bij die bedrijven die reëel vennootschapsbelasting betalen.

Ik kan op dit moment niet zeggen of er berekeningen zijn uitgevoerd voor het geval de zogenaamde VAIA-regeling was doorgezet. Ik wijs er wel op dat tegelijk met het indienen van het wetsontwerp de VAIA-regelingen zijn verhoogd tot ongeveer het peil, althans voor winstgevende ondernemingen, dat overeenkomt met de stimulering op grond van de WIR. Het betekent dat de overgang van dit versterkte VAIA-systeem op de WIR met name uitwerkt op die bedrijven die niet in de belastingtermen vallen. Dat zijn aan de ene kant bedrijven die op dit moment verliesgevend zijn. Het zijn ook bedrijven – ik denk aan coöperatieve ondernemingen en dergelijke – die om andere redenen geen of zeer weinig vennootschapsbelasting betalen maar die toch belangrijke investeringen kunnen doen.

De 110 000 is gerekend vanaf het moment van intensivering van het investeringsstimuleringsbeleid. Daar zit dus wel in de versterking van de VAIA-regelingen. Wat verleden jaar als tijdelijke maatregel is getroffen, vooruitlopend op de WIR, moet bij de toetsing over vier jaar, of de 110 000 is bereikt, wel worden meegenomen. Duidelijk is gebleken, dat verleden jaar de investeringen in vrij behoorlijke mate (17%) zijn aangetrokken. Men zou kunnen zeggen dat de versterking van de investeringsstimulering daarbij een nuttige rol heeft gespeeld.

De heer Zoutendijk heeft ook nog over de richtinggeving gesproken. De heer Simons heeft daarbij gevraagd, hoe de verhouding is tussen de basispremie en de toeslagen. Uitgaande van het huidige wetsontwerp, dat een andere opzet heeft dan het oorspronkelijke, moet ik erop wijzen dat in dit stadium de toeslagen relatief niet van zo groot belang zijn. Wij kennen de

ruimtelijke ordeningstoelage, die voornamelijk het karakter heeft van een verplaatsingskostenregeling. Deze is op een aantal gevallen toepasbaar. Er zijn schattingen van gemaakt, welke mijn medewerkers gaarne zullen mededelen.

De bijzondere regionale toeslag is in zeer duidelijk omschreven maar beperkte gebieden van ons land van gelding. Het zijn gebieden waar een zeer hoge werkloosheid is en in het algemeen economische stagnatie, hetzij om historische redenen, zoals in Oost-Groningen en Zuidwest-Friesland, hetzij om recentere redenen, zoals in Zuid-Limburg vanwege de mijnsluitingen. Ook daarvan zijn cijfers bekend.

De kleinschaligheidstoelage heeft een wat ander karakter. Het is een variatie op de basispremie, met name voor kleinere investeringen. De hoogte vermindert naarmate de investering groter wordt; bij f800 000 is de toeslag verdwenen. Aangezien het totaal van de jaarinvesteringen genomen moet worden, werkt deze toeslag met name voor het midden- en kleinbedrijf gunstig uit, omdat daar niet zulke grote investeringen plaatsvinden.

De grote-projectentoelage is in zekere zin experimenteel. Hij geldt voor investeringen hoger dan 30 mln. De schatting is, dat het hier 30 à 40 projecten per jaar betreft; hierbij gaat het met name om het effect op de vergroting van het aantal arbeidsplaatsen. Ook hiervan zullen door de medewerkers wellicht enige cijfers kunnen worden genoemd.

In de gehele opzet blijft de hoofdzaak toch de basispremie. In de oorspronkelijke opzet was er ook nog sprake van een z.g. algemene regionale toeslag, waarvan de speciale regionale kleur in de debatten niet geheel duidelijk is geworden. Wij kunnen deze toeslag echter vergeten, want hij is er niet meer. Het grootste deel van de stimuleringswerking moet nu ongetwijfeld uitgaan van de basispremie.

De heer Simons heeft gevraagd voor welke ondernemingen de premie van belang is, de winstgevende of de niet-winstgevende ondernemingen. Ik moet hierop antwoorden dat het wetsontwerp zal uitwerken op ondernemingen die investeren. Het is op dit moment moeilijk te zeggen, welke ondernemingen dit zullen zijn. Het is duidelijk dat de ondernemer niet gaat investeren omdat hij een premie krijgt; wel worden zijn rentabiliteitsberekeningen door de premie gunstiger. Ook kan door de belastingtegenwoordigheid, waarop een en ander in wezen neerkomt, de liquiditeitsdruk worden verlicht, waardoor het gemakkelijker zal worden bestaande investeringsplannen inderdaad uit te voeren.

Mijnheer de Voorzitter. U hebt gevraagd hoever de Regering kan gaan met deze maatregelen en hoe zij zich tot andere maatregelen verhouden. Ik heb er reeds op gewezen dat de maatregelen op grond van de WIR als aangrijpingspunt hebben het stimuleren van investeringen. Daarnaast bestaat er een groot aantal andere maatregelen. Ik heb bij voorbeeld al gewezen op de subsidiëring van het minimumloon, omdat mijn collega van Sociale Zaken en ik er juist mee bezig zijn te bezien hoe wij deze subsidiëeringsregeling voor dit jaar in het vat moeten gieten. Er zijn echter nog andere regelingen denkbaar. Ik denk bij voorbeeld aan de energiebesparingsstimuleringsregeling, die verleden jaar gegolden heeft en die wij hopen dit jaar te continueren. Verder denk ik aan de verschillende regionale premiëregelingen en de bedrijfsverplaatsingstoelage in het geval van maatregelen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Deze zijn van een ander karakter en grijpen niet direct hierop in. Ik kom wat dit aangaat weer terug op mijn antwoord op de eerste vraag van de heer Vrouwenvelder. Het dreigt inderdaad een ondoorzichtig bos te worden, maar dit wordt enerzijds veroorzaakt door de ingewikkeldheid van de maatschappij die van de overheid een antwoord verwacht als ondernemingen door bepaalde overheidsmaatregelen in het gedrang komen en anderzijds door de hoge lastendruk die op het bedrijfsleven is gelegd en die gecompenseerd moet worden door subsidiemaatregelen, als er sprake is van schrijnende gevallen.

De **Voorzitter**: Ik zie dat verschillende leden op de tijd wijzen, terwijl er nog bijzonder veel vragen gesteld moeten worden. Ik meen dat wij moeten proberen de vragen kort en bondig te formuleren, terwijl wellicht de antwoorden ook enigszins kunnen worden beperkt. Wij moeten er bovendien van uitgaan dat de stukken, althans globaal, gelezen zijn.

Ik heb zelf een vraagje, dat aansluit bij de andere gestelde vragen. Bestaat niet het gevaar, dat aan zwakke lagen van het bedrijfsleven gelden worden verstrekt, die nooit rendabel zullen worden? Welke inhoud is de Minister voornemens te geven aan de bevoegdheden die hij in dit verband heeft om op grond van het tweede lid van artikel 7 en het eerste lid, laatste volzin, en het tweede lid van artikel 10 nadere gegevens te vragen alvorens over te gaan tot voorlopige toekenning van investeringsbijdragen en -toeslagen?

Minister **Van Aardenne**: Artikel 7 betreft de grote-projectentoeslag.

De **Voorzitter**: Niet alléén. Er staat ergens een zinsnede, inhoudende dat inzage kan worden gevraagd van de boeken.

De heer **Mol**: Ik zou op dit moment een vraag van orde willen stellen. Ik vraag mij af, of wij op deze manier op een betere wijze dan wij gewend zijn, aan de voorbereiding van de behandeling van dit wetsontwerp werken. Ik dacht dat deze bijeenkomst bedoeld was om heel concrete vragen te stellen. Wij moeten er inderdaad van uitgaan dat men de stukken in grote lijnen gelezen heeft. Ik meen dan ook dat wij geen behoefte hebben aan algemene antwoorden zoals ze in de stukken zijn te vinden. Ik vraag mij af, of wij er niet verstandig aan doen een tijdslimiet te stellen voor deze bijeenkomst om te voorkomen dat wij ons veel te veel met alle mogelijke zaken bezighouden die in de stukken zijn terug te vinden. Als er zulke vragen gesteld worden – ik sluit niet uit, dat ik dit ook zelf zal doen – dan zou ik het op prijs stellen, als het antwoord bestaat uit een korte verwijzing naar de stukken.

Minister **Van Aardenne**: De voorzitter stelde een beleidsvraag, namelijk of niet het gevaar bestaat dat aan zwakke lagen van het bedrijfsleven gelden worden verstrekt, die nooit rendabel zullen worden. Dit gevaar bestaat natuurlijk, maar dit zou ook bestaan als wij volstonden met het verlagen van de belastingdruk. Dan is het ook mogelijk dat bedrijven die daardoor op dit moment nog wél winstgevend zijn, dat over twee jaar niet meer zijn. Dan zouden wij misschien voor niets de belastingdruk hebben verlaagd.

De heer **Mol**: Mijnheer de voorzitter. Zoudt u kunnen aangeven, hoe u nu de verder procedure voor deze bijeenkomst ziet? Stelt u zich voor een tijdslimiet te stellen?

De **Voorzitter**: Wij moeten proberen ons werk goed te doen. Dit betekent naar mijn mening dat hier concrete vragen worden gesteld en dat wij niet vooruitlopen op de openbare behandeling.

De heer **Mol**: Ik zou er de voorkeur aan geven de concrete vragen die ik heb, in te leveren, opdat wij, zoals het gebruikelijk is (ik neem aan dat het ook nu weer zal gebeuren) een concreet antwoord daarop ontvangen. Anders verliezen wij veel tijd en heeft deze bijeenkomst weinig zin. Ik kan mij wel voorstellen dat een enkele vraag eenvoudig en snel kan worden beantwoord, dat dit weer een andere vraag uitlokt, hetgeen het inzicht in deze wat gecompliceerde materie zou kunnen verdiepen, maar wij moeten hier niet een soort verkorte openbare behandeling houden. Dat heeft geen enkele zin.

De **Voorzitter**: Ik ben dit met u eens. Wat vindt de vergadering ervan?

De heer **Trip**: Ik ben het ermee eens. Ik zou mijn vragen in vijf, zes minuten gemakkelijk kunnen stellen. Ik neem aan dat de Minister ongeveer net zoveel tijd nodig heeft om ze te beantwoorden. Ik heb er geen behoefte aan algemene beschouwingen te houden.

De **Voorzitter**: Ik heb wat meer vragen en ik ben er niet zeker van, dat de Minister in een half uur die vragen kan beantwoorden. Als de vragen goed geformuleerd zijn, is het natuurlijk mogelijk dat ze ingeleverd worden. Er komt uiteindelijk toch een voorlopig verslag?

De **Griffier**: Maar waarom komen wij hier dan samen, voorzitter?

De **Voorzitter**: Wij dachten dat wij hier over enkele belangrijke punten, waarover nog onzekerheden bestonden, uitspraken zouden kunnen krijgen. Dit is een van de gedachten geweest destijds. Nu is het de vraag wat belangrijk en wat niet belangrijk is. Dan komt men toch op vele technische vragen uit. Een groot deel van het debat in de Tweede Kamer ging ook over technische vragen. De vragen die ik hier op een rijtje heb staan, zijn voor het merendeel technische vragen, ofschoon ze natuurlijk altijd een politieke achtergrond hebben.

De heer **Mol**: Ik meen dat het betrekkelijk weinig zin heeft dit soort vragen in dit verband te stellen. Ik begrijp heel goed, dat het van belang is die technische vragen beantwoord te krijgen. Dit is informatie, waaraan u, mijnheer de voorzitter, wellicht behoefte hebt vóór de openbare behandeling. Als wij hier allen onze technische vragen gaan stellen met het oogmerk ze terstond beantwoord te krijgen dan vrees ik dat wij hier met de Kerstdagen nog zitten.

De **Voorzitter**: Ik gun u toch wel een vakantie vóór die tijd! Het lijkt mij verstandig, dat de belangrijke vragen waarop men vandaag een antwoord zou willen hebben, thans ook gesteld worden, terwijl de andere vragen schriftelijk worden ingeleverd; ik hoop dan echter wel dat ze betrekkelijk snel door de departementen kunnen worden beantwoord. Immers, wij hebben slechts een heel korte tijd om de behandeling van het wetsontwerp voor te bereiden. Laten wij proberen ons wat te beperken en de vragen die daarvoor in aanmerking komen, schriftelijk in te leveren. Anders duurt deze bijeenkomst inderdaad misschien de gehele middag en komt de bijeenkomst niet tegemoet aan het doel.

Minister **Van Aardenne**: Voorzitter! Ik ben het er mee eens, dat wij het doel niet moeten voorbijschieten. Overigens onderwerp ik mij uiteraard aan de door u vast te stellen orde. Het is niet aan mij hierover veel te zeggen. Naar mijn mening is het mogelijk de schriftelijke beantwoording van schriftelijke vragen vrij snel te doen plaatsvinden, al zal die misschien soms de vorm aannemen van een verwijzing naar een plaats in de Handelingen of de schriftelijke stukken. Ik meen dat wij die beantwoording in een goede week de Kamer kunnen doen toekomen. Dit zou zeker het geval moeten zijn met technisch-ingewikkelde vragen die zich niet zo goed voor mondelinge beantwoording lenen. Anderzijds meen ik dat beleidsvragen over de grote lijnen tot het openbaar debat moeten blijven liggen. Er blijft dan een bepaalde tussencategorie over, naar aanleiding waarvan de leden der commissies het zeer op prijs stellen thans het een en ander te vernemen. Daarvoor zijn wij te uwer beschikking.

De **Voorzitter**: Ik meen dat wij hiermee tot een tussenvorm zijn gekomen, waarmee wij het allen eens zijn. Wie mag ik thans het woord geven voor het stellen van vragen die niet al te technisch zijn en die hier zinnig kunnen worden beantwoord? Het voordeel van deze bespreking is ook, dat wij een beetje weten wat er in de Kamer leeft. Bij het samenstellen van een voorlopig verslag is het ook niet zo, dat wij onze papieren op tafel leggen (hoewel dit in de praktijk een enkele keer wel het geval is); het doel daarvan is ook enigszins te weten te komen, hoe de Kamer over een bepaald onderwerp denkt. Waar het hier een erg ingewikkelde materie betreft, meenden wij dat wij met behulp van deze methode enigszins ermee op de hoogte zouden kunnen komen hoe de kaarten in de Kamer liggen.

De heer **Zoutendijk**: Ik wil in het kort in vragende vorm reageren op wat de Minister in antwoord op mijn eerdere vragen heeft gezegd. Ik heb expliciet om een aantal gegevens gevraagd, maar ik begrijp heel goed, dat deze vragen niet zo maar te beantwoorden zijn. Ik zou vooral erop willen aandringen dat er in antwoord op mijn vragen over de richting en de kwantificering daarvan in de memorie van antwoord iets meer wordt gezegd.

Minister **Van Aardenne**: Daarnaar zal worden verwezen.

De heer **Mol**: Ik moge wijzen op een vraag die volgens de stukken wél is gesteld, maar naar mijn mening onbevredigend is beantwoord. Ik vind dat de Minister zich wat dit betreft wat verdergaand ter beschikking zou moeten stellen om het werk te doen. Het belangrijkste probleem waarmee onze fractie zit is, wat nu het totale pakket van steunverlenende maatregelen is, tevens in geld gekwantificeerd. Welk gedeelte wordt vervangen door de WIR? Wij willen het andere echter ook weten, omdat het ernaar uitziet, dat dit ook een vrij belangrijk gedeelte is. Ik heb uit de stukken de indruk gekregen dat de omvang van het stimuleringspakket, in guldens uitgedrukt, ongeveer hetzelfde is als bij de VAIA-regeling, maardat de steun alleen iets anders gericht wordt, dat met name iets minder geld ter beschikking komt van de randstad (het SIR-gebied). Dit soort algemene informatie zou ik graag duidelijk op papier willen hebben. Dit staat niet duidelijk in de stukken.

Minister **Van Aardenne**: Mag ik de heer Mol dan verwijzen naar blz. 17 van de memorie van antwoord. Daar staat een aantal posten die op de begroting zijn terug te vinden. Ik noem: versterking structuur, herstructureringsmaatregelen renteoverbrugging scheepsbouw, steunverlening scheepsbouw-industrie, structuur NEHEM, technische procédés enz.

De heer **Mol**: Ik sluit niet uit dat het ergens staat maar ik zou het graag samengevat zien.

Minister **Van Aardenne**: Daar is het samengevat, maar de vraag is goedgekeurd. U wordt in ieder geval naar de vindplaats verwezen.

De heer **Van der Jagt**: De twee vragen die ik wil stellen zijn niet voldoende bij de behandeling in de Tweede Kamer tot hun recht gekomen.

Als ik het goed heb begrepen draagt de wet een permanent karakter. Moeten wij daarmee wel zo gelukkig zijn? Als men bedrijven wil steunen, zal men tot stimuleringsmaatregelen overgaan, omdat we in een tijd van laagconjunctuur zitten. Ik begrijp dat dan een wet op poten wordt gezet om het bedrijfsleven te stimuleren zolang dat nodig is. Ik krijg de indruk dat gezien het permanente karakter van dit wetsontwerp het bedrijfsleven bijna niet meer zonder overheidssteun tot rendabele bedrijfsvoering kan komen. Is de Minister niet met mij van mening dat hiermee een tendens ontstaat tot een soort collectivering van het bedrijfsleven?

In de Tweede Kamer is ook gesproken over de ambtenarensalarissen. Gezegd is dat het drukken van de arbeidskosten ook een instrument is om een gezond bedrijfsleven te krijgen. Toen is gesteld, dat de ambtenarensalarissen de trend van het bedrijfsleven volgen. Gevraagd is of dat niet kan worden omgekeerd door de ambtenarensalarissen als richtsnoer te stellen voor het bedrijfsleven, waardoor de overheid ook op die wijze een instrument in handen kan krijgen om het bedrijfsleven te steunen.

Minister **Van Aardenne**: De eerste vraag betreft het permanente karakter van de wet. Wat is in dit leven permanent? Alle wetgeving wordt op een gegeven ogenblik door omstandigheden achterhaald en moet dan vervangen worden. Zoals de vooruitzichten nu zijn vermoed ik dat het eerste decennium zeker nog wel stimulering van selectieve groei nodig blijft. Daartoe kan dit wetsontwerp een nuttige aanzet zijn.

Ik zie het niet als een aanzet tot collectivering. Ik zie het als een gerichte lastenverlichting, namelijk voor die bedrijven die investeren en die daarmee meewerken om ook voor de toekomst draagvlak en arbeidsplaatsen in ons land veilig te stellen.

De tweede vraag van de heer Van der Jagt heeft een slechts zeer zijdelings verband met de WIR. Eigenlijk zou ik die vraag niet willen beantwoorden zonder mijn collega van Binnenlandse Zaken, die eerst verantwoordelijke is op het gebied van ambtenarensalarissen, naast mij te weten.

De **Voorzitter**: Ik heb nog een heel principiële vraag. In de Tweede Kamer is de datum van aanvaarding vastgesteld. Mijn vraag is of hiertegen geen staatsrechtelijke bezwaren kunnen worden ingebracht.

Wij twifelen eraan of de Minister tijdig met het tweede deel van de WIR klaarkomt en tot een concrete uitwerking komt van de milieu-, de innovatie- en de energietoelagen. Die uitwerking zal veel tijd en overleg vragen. De Minister geeft in de stukken als ingangsdatum 1 januari 1979. Onze fractie in de Eerste Kamer wil in ieder geval over voldoende tijd beschikken om te zijner tijd dit aanvullende wetsontwerp te kunnen behandelen. De in het wetsontwerp te noemen datum mag geen goede behandeling in de Eerste Kamer in de weg staan. Dat is de eerste keer wel gebeurd. Wij hebben begrip gehad voor de argumentatie, maar u moet er niet op rekenen dat doordat weer een datum wordt genoemd, dit weer het geval zal zijn.

De heer **Trip**: Alles wat de afgelopen twee jaar over de WIR is gezegd en geschreven is onderhand mijn lievelingsliteratuur geworden. Ik wil mij beperken tot die tweede fase, omdat die tweede fase in mijn fractie van groot belang zal zijn als het gaat om de beoordeling van het wetsontwerp in zijn geheel.

Ik wil allereerst iets vragen over de adviezen die de Minister nog gaat inwinnen met het oog op die tweede fase. Er is een motie aangenomen in de Tweede Kamer (nr. 67) waarin wordt gevraagd niet alleen de SER maar ook de Energieraad, de Centrale Raad voor de Milieuhygiëne en de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening te raadplegen. Ik wil vragen of de Minister ook bereid is, in het bijzonder met het oog op de innovatie, daarbij het advies van de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid te betrekken. Wellicht is hij ook ertoe bereid in verband met de onderlinge samenhang van al deze zaken een gericht advies aan de WRR te vragen.

Mijn tweede vraag betreft de datum waar u, mijnheer de Voorzitter, ook al over sprak. Ik heb begrepen dat de Minister aanvankelijk de datum van 1 januari met enige slagen om de arm heeft genoemd en dat hij al in de Tweede Kamer heeft gezegd, dat als hij al die adviezen moet afwachten, het wel later zal worden. Dat begrijp ik. Ik wil hem vragen, of hij bereid is een, weliswaar voor een wat later tijdstip, hardere toezegging te doen. Ik wil hem geen datum suggereren. Ik kan mij voorstellen dat de duidelijkheid voor ons allemaal ermee gebaat is als hij een redelijk harde, wat verder weg liggende datum prikt.

Mijn volgende vraag heeft betrekking op de beschikbaarheid van de middelen. Uit het met begrijpelijkerwijs enkele slagen om de arm gegeven antwoord van de Minister heb ik begrepen, dat er enkele honderden miljoenen mogelijkerwijs voor die tweede fase beschikbaar zijn. Dat is dan afhankelijk van hoe een en ander in de praktijk uitpakt. Een van zijn collega's heeft erop gewezen dat alleen al voor de innovatie een f 300 mln. nodig is. Dan blijft er voor de rest niet veel over. Mijn vraag is heel concreet, of de Minister bereid is nu al toe te zeggen, dat wanneer die tweede fase gaat werken, die andere toeslagenpremies daartoe zullen worden verlaagd en dat de eerste prioriteit aan de andere kant zal liggen. Inzake de innovatie heeft de Tweede Kamer ook een motie aanvaard, waarin wordt gesproken over de noodzaak om voor de middelgrote en kleine bedrijven in het innovatiebeleid wat te doen. Ik heb uit de stukken niet zo goed begrepen, hoe de Minister die motie interpreteert. Ik zou het op prijs stellen, indien hij daarover wat meer wilde zeggen.

Minister Van Aardenne: Mijnheer de Voorzitter. U hebt gewezen op de staatsrechtelijke problematiek van de terugwerkende kracht. Ik neem aan dat in de openbare vergadering daarover zal worden gesproken. Ik heb uit uw woorden ook begrepen dat u niet direct een antwoord verlangt maar wel de waarschuwing gaf voor de tweede fase niet te verwachten dat uw fractie weer zal instemmen met terugwerkende kracht. Daar hebt u groot gelijk in. Zo iets kan alleen als er een bijzonder sterke maatschappelijke noodzaak toe bestaat. In dit geval was er in het bedrijfsleven grote onzekerheid ontstaan over het, door de lange duur van de kabinetsformatie, lang uitblijven hiervan. Met het tweede deel is het anders. Er bestaan al bepaalde regelingen die wellicht zullen worden vervangen resp. gecomplementeerd door de WIR-regelingen. Het zijn nogal specifieke en vrij ingewikkelde regelingen, waar beide Kamers der Staten-Generaal de nodige zorg aan moeten besteden. Het is verre van mij welke Kamer dan ook tot extra haast te willen nopen. Ik hoop natuurlijk wel dat de Kamers het spoedig zullen willen afdoen zonder dat de kwaliteit eronder behoeft te lijden.

De heer Trip zei, dat wij de datum van 1 januari niet halen. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat ik die als een streefdatum beschouwde en de mogelijkheid van niet halen reëel achtte. De adviesaanvraag aan de SER heb ik gisteren in concept gezien. Die moet verder gereed worden gemaakt om in de Ministerraad te worden vastgesteld. Dan wordt zij ingestuurd en kan de SER aan het werk. Die heeft ook wel enige tijd nodig. Het zal wel oktober worden voordat er een SER-advies ter tafel ligt. Onderwijl kunnen wij contact opnemen met Brussel en alvast een ruwe schets maken. Het wetsontwerp zal ook nog naar de Raad van State moeten. Kortom, ik zal verheugd zijn als het op 1 december is ingediend. Dan wordt het wel heel moeilijk het nog voor 1 januari af te werken. Die tijdrekening heb ik in de Tweede Kamer ook gegeven. Daarbij heb ik gezegd te vrezen dat wij de datum van 1 januari niet zullen halen maar dat wij het wel als streefdatum voor ons werken blijven aanhouden. Geven wij die op, dat gaat de druk er wat af.

Het kan zijn dat door vele vragen in de Kamer en een meer tijd vragende bestudering ook vertraging ontstaat. Het is voor mij erg moeilijk van de kant van de Regering nu een hardere toezegging inzake de datum te doen. We lopen derhalve de kans de datum van 1 januari te overschrijden, maar naar ik hoop niet te veel.

Ik kom nu tot de vraag inzake de motie om ook andere lichamen te laten adviseren. Het vragen van advies aan genoemde lichamen kan parallel lopen met de andere adviesaanvragen, maar het werk van de raden hoeft niet parallel te lopen. Het is te hopen dat die adviezen ook enigszins met elkaar sporen. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat het SER-advies toch bij een economische wetgeving het belangrijkste blijft, ook voor mij. Uiteraard houd ik rekening met de aangenomen motie en zullen ook wel andere adviezen worden gevraagd. Ik heb mij nog niet precies beraden, hoe ik dat zal doen.

Ik weet niet of de innovatietoeslag nu precies past in het kader van de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid, maar ik zal mij daarover beraden. Of het echter een taak voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeeringsbeleid is om nog voor de indiening van het wetsontwerp-tweede fase een algemeen advies te geven, betwijfel ik. Ik vrees dan dat wij beter de streefdatum 1 januari 1980 kunnen nemen en dat vind ik erg laat.

De heer Trip heeft gevraagd naar de beschikbare middelen. Inderdaad is er een 300 à 400 mln. vanaf 1980 nodig. Hij zegt dan, dat je voor innovatie al 300 mln. nodig zou hebben. Dit hangt er natuurlijk van af, hoe dat wetsontwerp eruit ziet. Beperkt het zich tot investeringen, dan zal het aandeel in deze zaak waarschijnlijk geringer zijn dan wanneer je ook de inbreng van know-how en dergelijke daarbij zou kunnen premieren. Dat is een principiële beslissing. Wij spreken nu over de Wet op de Investeringsrekening. Het zou inhouden dat de middelen, die op het ogenblik aanwezig zijn, ontwikkelingskredieten en dergelijke, zouden moeten worden gehandhaafd. Welnu, dat is een van de vragen die mede bij de advisering een rol zullen spelen.

De motie-De Korte richt zich nogal op speerpunten in het midden- en kleinbedrijf. Ik heb daarvan gezegd, dat bij speerpunten de innovatie uiteraard een belangrijke rol speelt, zodat een innovatietoeslag dienstig kan zijn bij het

speerpuntenbeleid. In die zin wil ik de motie uitleggen en ook uitvoeren. De heer De Korte heeft zich daarmee akkoord verklaard. Ik heb erbij gezegd dat een speerpuntstimulering door de overheid meer moet inhouden – met name het overnemen van commerciële risico's voor een bepaalde tijd; dat is de essentie van die speerpuntstimulering – dat met dit objectieve ontwerp van de Wet op de Investeringsrekening overeenstemt. Nogmaals, het is duidelijk dat die innovatietoeslag op die technologische vernieuwing dient te worden gericht.

De heer **Van Dalen**: Ik wil nog een vraag stellen over de volgende fasen. De bedoeling van de WIR is, de investeringen vooral te stimuleren in die gebieden die een zwakke economische structuur hebben. Blijkens de notities zijn er een aantal criteria ontwikkeld, waarvan de Minister zelf zegt dat ze zeer betrekkelijk zijn, omdat men veronderstellingen moet maken waarvan men de houdbaarheid niet geheel kan bewijzen. Nu dreigt door ons stelsel van het aanduiden van die gebieden, omdat wij werken met de zogenaamde COROP-gebieden, de situatie te ontstaan dat wij grenzen leggen dwars door die zwakke structuren heen en dat wij dus niet de gebieden helpen die qua structuur daarom vragen. Daarom lijkt het mij gewenst, in de toekomst bij het verder uitwerken hiernaar een verder gaand onderzoek in te stellen, opdat wij in de volgende fasen in staat zullen zijn, effectiever en meer gericht op die zwakke gebieden dit instrument te hanteren. Mijn vraag is: is het de bedoeling bij het enten op de Verstedelijkingsnota min of meer oude kernenbeleid als een strak, absoluut gegeven te hanteren, of is het de bedoeling ook in de volgende fasen mede aan de hand van dat gericht onderzoek, dat ik aanbeveel, de zaak te versoepelen? Hebben wij daarbij voldoende marge om zonder dat de EEG zich erin behoeft te mengen een flexibel beleid te voeren en inderdaad de gebieden die een zwakke structuur hebben, met dit instrument daadwerkelijk te helpen?

De Minister **Van Aardenne**: Mijnheer de Voorzitter! De gebieden waar de BRT-grenzen nog worden toegepast, zijn niet de COROP-gebieden, maar arbeidsmarkttrayons. Dat is dus een verfijning. Verder kun je niet gaan, want dan heb je geen cijfers. Wij gebruiken daarbij als criteria of als parameters de gegevens van de arbeidsmarkt, met name de verwachtingen van de arbeidsmarkt, dus ook de verwachte groei van de beroepsbevolking en van de werkgelegenheid. Daarover is vaak wel iets zinnigs te zeggen. Daarnaast gebruiken wij algemene gegevens over de sociaal-economische structuur. Bij die arbeidsplaatsengegevens speelt bij voorbeeld ook het feit een rol of in die streek al veel vrouwen deelnemen aan het arbeidsproces of niet. Als dit niet zo is, kun je bij voorbeeld verwachten dat er een grotere druk op de arbeidsmarkt zal ontstaan. Dit zijn in ieder geval een aantal factoren die je onderling moet wegen. Deze leiden dan tot het afgrenzen van bepaalde BRT-gebieden. Ik heb in de Tweede Kamer toegezegd dat ik na een halfjaar die zaak wil evalueren en nieuwe cijfers in bespreking wil brengen om te bezien of wij juist hebben gehandeld.

Ik wijs erop dat stedelijke cijfers vaak anders liggen dan die in grotere landelijke gebieden. Er zijn stedelijke kernen in het land met slechte werkgelegenheidscijfers. Daarnaast zijn er grote uitgestrekte gebieden, zoals Oost-Groningen en Zuidoost-Drenthe, die op een veel groter oppervlak die slechte cijfers hebben. Ook dat moet niet alleen cijfermatig gewogen worden.

De heer Van Dalen heeft gesproken over de Verstedelijkingsnota. Daarmee komen wij terecht bij de ROT. Daarbij volgt het departement van Economische Zaken het departement van Volkshuizing en Ruimtelijke Ordening. De plaatsen die door Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in overleg met het parlement worden aangewezen als groeikernen en groeisteden krijgen op grond daarvan de ROT. Men weet dat men in Brussel wel gevoelig was voor argumenten van zuivere ruimtelijke ordening, maar men wenste geen regionale steun te accepteren. De ROT heeft het karakter gekregen van een verplaatsingskostentoeslag. Als in een latere fase een wisseling

zou optreden, dat een bepaalde stad niet meer groeistad is en dat een andere stad wel groeistad wordt, zal dat ook consequenties moeten hebben voor de ROT. Daarmee zullen wij in Brussel weinig problemen hebben.

Wij hebben de BRT-gebieden inderdaad gesitueerd binnen de stimuleringsgebieden zoals die erkend zijn. Dat past wel in de Europese regionale visie. Ook de Nota regionaal sociaal-economisch beleid is te voren met Brussel besproken. Ook het verschuiven van de grenzen, zoals het meenemen van de Westelijke mijnstreek, geeft geen problemen op Europees vlak. Het meenemen van de stad Nijmegen die buiten dat gebied ligt, maar die wel een bijzonder zwakke structuur heeft, zou eventueel wel problemen geven. Vandaar dat ik heb toegezegd het speciale geval BRT-Nijmegen in Brussel aan te kaarten.

De heer **Vrouwenvelder**: In artikel 6 is de bekende formule gehandhaafd «het aantal arbeidsplaatsen opgenomen ten aanzien van met name de grote projecten».

Op welke wijze wordt precies vastgesteld om hoeveel arbeidsplaatsen het gaat? In het artikel wordt aangegeven het aantal arbeidsplaatsen dat de ondernemer binnen zijn onderneming of in de onmiddellijke nabijheid van de betrokken gebouwen of installaties tot stand brengt. Dit lijkt mij een nogal moeilijk te hanteren begrip bij de uitvoering. Kan de Minister daarover al nadere mededelingen doen?

Minister **Van Aardenne**: De uitvoering daarvan zal zijn opgedragen aan de Dienst Investeringsrekening. De voorbereiding vindt plaats in nauwe samenwerking met het NIVRA, omdat met name de accountantsverklaringen op die punten van essentieel belang zijn voor de dienst om erop af te gaan en om zelf niet te vaak tot fysieke controle over te gaan. Hoe die besprekingen met het NIVRA precies verlopen zal de heer Van den Berg misschien kunnen vertellen.

De heer **Van den Berg**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij wat de technische details betreft beperken, omdat daarover reeds een draaiboek ligt bij de Dienst Investeringsrekeningen van ongeveer 30 bladzijden met de details, die deze dienst in het oog moet houden, wil hij het gestelde in deze wet zorgvuldig kunnen uitvoeren. In principe komt het erop neer, dat wij uitgaan van de opgaven van de ondernemers, die, getuige de artikelen in deze wet, weten dat bij de uiteindelijke aanvraag van de toeslag een accountantsverklaring moet worden overgelegd. Die verklaring zal in hoofdzaak gebaseerd zijn op de interne rendementsberekening van zo'n groot project, hetgeen heel gebruikelijk is bij projecten van de omvang als waarover deze wet spreekt. Men houdt dus rekening met een bepaalde factor aan arbeidskosten, waaruit op een betrekkelijk eenvoudige, gestileerde wijze is te beredeneren hoeveel arbeidsplaatsen ermee gemoed zullen zijn. Via de technisch-administratieve kant is dat vervolgens weer te verifiëren, waarbij wij wijzen op verhoudingsgetallen inzake investeringsbedrag per arbeidsplaats in de desbetreffende bedrijfstak, met behulp van gegevens van het CBS en het CPB. Het gaat dus heel uitdrukkelijk om arbeidsplaatsen en niet om het aantal werknemers. Het is zeer wel mogelijk, dat daartussen een discrepantie is.

Als er een nadere technische toelichting gewenst is, wil ik de Minister vragen die schriftelijk te laten geven.

De **Voorzitter**: Ik heb ook nog enkele vragen die in die richting gaan. Die kunnen dan worden meegenomen.

De heer **Maris**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een paar vragen over de rechtszekerheid. In welke tijdsspanne ziet de Minister de algemene maatregelen van bestuur, die zijn aangekondigd?

Wat de procedure betreft van artikel 18, bezwaar en beroep, wil ik vragen of er wellicht een discrepantie mogelijk is tussen enerzijds de AROB-

procedure, die gedeeltelijk van toepassing is, en de cassatie belastingzaken uitspraken gerechtshoven. Dat is toch eigenlijk een rechtsgang die een stukje uit het één en een stukje uit het ander neemt. Is dat wel in harmonie met elkaar? Zouden daaruit geen problemen kunnen voortkomen? Of is er een bepaald onderzoek geweest, waaruit blijkt dat botsingen tussen die verschillende regelingen, die geschreven zijn voor heel andere gevallen, niet zullen voorkomen? Die rechtsgang is natuurlijk bijzonder belangrijk voor de rechtszekerheid, zeker in het allereerste begin. Ziet de Minister in de uitbreiding, wat betreft het College Beroep Bedrijfsleven, toch niet een aantal moeilijkheden ontstaan? Ik denk bij voorbeeld aan de AROB-gevallen bij de Raad van State, waar een enorme achterstand is ontstaan, juist doordat men niet heeft kunnen overzien welk een vloed van AROB-procedures op gang zou komen. Gezien de hoogte van de bedragen, waarover het hier gaat, meen ik dat eenzelfde problematiek hier zou kunnen ontstaan, maar dan nog extra verzwaaard met een rechtsgang, die gebaseerd is op gedeeltelijk de AROB en gedeeltelijk de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie en cassatierechtspraak inzake uitspraken van de hoven.

Minister Van Aardenne: Er zijn een aantal algemene maatregelen van bestuur, die tot stand moeten worden gebracht. Eén ervan is die over de grote projecten. Het streven is nog altijd, die niet al te ver na 1 juli klaar te hebben. Een andere algemene maatregel van bestuur, die de SIR-heffing in werking stelt, is inmiddels door de Raad van State afgewerkt, maar zal nog gewijzigd moeten worden in verband met mijn toezegging in de Tweede Kamer dat, zodra artikel 5a is gewijzigd, voor de pensioenfondsen een apart regime zal worden ingesteld. Dat kan echter pas nadat de wet van kracht is geworden.

De heer Maris heeft gevraagd naar de rechtsgang. Ik wil hem korthedshalve verwijzen naar de Handelingen van de Tweede Kamer, waarin die vraag ook is gesteld. Hij vraagt, of de uitbreiding van het college en het aantal beroepszaken hier geen probleem in de tijdsduur zouden kunnen geven. Dat is natuurlijk erg moeilijk te voorzien, maar als dat zich voordoet, dan is het heel duidelijk dat wij ons op mogelijkheden van versnelling moeten beraden.

Ik hoop dat het niet vaak tot procedures zal komen. Deze wet is namelijk voor het grootste deel zuiver fiscaal ingebed. Deze geeft niet zulke grote problemen bij de rechtszekerheid, anders dan bij elke fiscale wetgeving het geval is. Dit was ook het geval bij de investeringsaftrek. Met name bij de grote projecten zouden zich duidelijke geschillen kunnen voordoen die op deze wijze tot een oplossing moeten worden gebracht.

De heer Trip: Ik wil nog even terugkomen op het antwoord dat de Minister mij zojuist heeft gegeven. Op mijn vraag of hij er aanleiding toe zou kunnen zien ook de WRR om advies te vragen, heeft hij met twee argueenten geantwoord. Ik heb begrepen dat hij er niet veel voor voelde.

Eén argument was dat het een economisch wetsontwerp was en het andere dat het dan tot 1980 zou duren.

Dit vind ik geen adequaat antwoord. Natuurlijk is dit een onderwerp met een belangrijke economische strekking. Tegelijkertijd is het echter op basis van de Nota selectieve groei een uiterst ingrijpende zaak als je eenmaal overgaat tot die tweede fase, die veel verder reikt dan de beperktere economische lange.

Het is de Minister ongetwijfeld bekend dat de WRR een dubbele taak heeft: toekomstverkenning op lange termijn en, ook heel nadrukkelijk, op korte termijn. Hij heeft adviezen zelfs wel eens binnen anderhalve maand gegeven. De WRR is daartoe dus uitstekend in staat. Het behoort ook tot de taak van de WRR om te adviseren over de onderlinge samenhang van het beleid. Het gaat niet alleen om de Ministers van Economische Zaken, van Sociale Zaken en van Financiën. Het gaat ook om de Ministers van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, van Milieuhygiëne etcetera. Ik vind het wel degelijk zinvol. Ik zou daarover graag de nadere mening van de Minister horen.

Ik heb de Minister niet goed begrepen in antwoord op mijn vraag over de financiën. Ik vroeg: als nu straks blijkt dat voor de facetten geld nodig is en het zal daarbij ongetwijfeld om grotere bedragen gaan dan daarvoor nu gereserveerd zijn, is de Minister dan bij voorbaat bereid dat weg te halen bij de premies zoals die nu worden gegeven? Anders is het geld er namelijk niet.

Minister Van Aardenne: Dat is de vraag. Het hangt ervan af wat je in deze toeslagen kunt brengen. Ik heb er ook op gewezen dat het bij de innovatie best eens zo kan zijn dat het investeringsdeel daarvan niet zo groot is. Wat dat betreft zou het wel eens een aanmoediging van innovaties kunnen zijn met toch een beperkt financieel beslag. Daarnaast zouden dus andere zaken, zoals bij voorbeeld ontwikkelingsgebieden, niet kunnen verdwijnen. Zouden die wel kunnen verdwijnen – dat hangt af van de vorm die gekozen wordt – dan zou dat de mogelijkheid scheppen dat er meer geld via de WIR zou lopen. Voorshands zie ik dus niet dat het invoeren van de tweede fase noodzaak tot het verminderen van de toeslagen die nu voor de eerste fase voorzien zijn.

De heer **Trip:** U praat steeds over innovatie, maar ik zou eraan willen toevoegen: ook niet als u aan het milieu denkt?

Minister Van Aardenne: Bij het aspect milieu spelen ook weer de milieufondsen die op grond van de milieuwetgeving tot stand zijn gebracht, een rol. Deze moeten onderling mee worden gewogen. Wat dat betreft geldt dus hetzelfde.

Ik heb in eerste instantie gezegd dat ik uiteraard met de motie van de Tweede Kamer rekening zal houden, met name dat ik daarbij de Energieraad en andere op de bepaalde terreinen werkzame raden om advies zal vragen. Dat zal dan wel tot vertraging aanleiding geven omdat je de adviezen onderling moet wegen. Voor mij blijft het SER-advies het meest essentiële omdat het om een economische wetgeving gaat.

Ik heb ook gezegd dat ik de WRR zie in het totaal van het beleid, hoe het geïntegreerd wordt. Ik vraag mij af of een WRR-advies, voordat wij komen tot de indiening van de tweede fase, op zijn plaats is. Misschien wil de WRR, die zich over het algemeen niet zo graag bezig houdt met concrete wetsontwerpen, wat meer iets voor de Raad van State is, in zijn totaliteit over deze problematiek nadenken. Er is natuurlijk het een en ander gebeurd. Het rapport «Maken wij er werk van» heeft natuurlijk heel duidelijk op de toekomst van de werkgelegenheid in Nederland betrekking. Of die facetten, zoals zij in de Nota selectieve groei zijn geschetst, precies een juiste schildering zijn, of er misschien bij moeten en dergelijke, is een vraag waarvan ik mij zou kunnen voorstellen dat de WRR zich ermee bezighoudt, maar ik meen dat wij met de indiening van het wetsontwerp inzake de tweede fase daarop niet moeten wachten, omdat het dan erg veel later zou worden.

De heer **Zoutendijk:** Mijnheer de Voorzitter! In het wetsontwerp wordt een onderscheid gemaakt tussen nieuwe en bestaande gebouwen. Deze begrippen worden niet gedefinieerd. Nu lijkt dat op het eerste gezicht ook niet noodzakelijk, omdat iedereen wel weet wat nieuw en wat bestaand is, zo lijkt het althans. Ik vraag mij dit toch af en dan denk ik in het bijzonder aan verbeteringen aan een bestaand gebouw. Hoe worden die nu beschouwd? Als zij als nieuwbouw worden beschouwd, zou de premie 23% bedragen en anders 15%. Stel, dat wij een gebouw hebben, dat op een bepaald moment nieuw is gebouwd en twee jaar later wordt verbeterd. Als dat als bestaand wordt beschouwd, krijgt men dus een andere premie dan bij nieuwbouw. Dat is wel denkbaar, maar nu komt er een desinvestering binnen zes jaar en er moet dus worden terugbetaald. Wat wordt dan het premiepercentage? Dit zijn toch wel belangrijke dingen. Als het geen verbetering is, maar gedeeltelijke sloop, hoe staat het dan met het premiepercentage? Dit soort vragen rijst, wanneer je gaat nadenken over oud en bestaand.

Staatssecretaris **Nooteboom**: Mijheer de Voorzitter! Als de vragen rondom nieuw en bestaand zich beperkten tot deze, dan zou ik de vrijmoedigheid willen opbrengen om er nu een antwoord op te geven, maar de kans lijkt mij niet gering dat ik moet verwachten, dat er over deze problematiek nog meer vragen komen. Het lijkt mij dan verstandiger om het antwoord schriftelijk te geven. Ik heb dus geen aarzeling om hierop in te gaan, maar ik laat het aan u over, mijnheer de Voorzitter, of dit een zindelijk tijdgebruik is.

De heer **Zoutendijk**: Ik ben gaarne bereid te wachten.

De **Voorzitter**: Ik heb nog twee algemene vragen. Kan de Minister iets medelen over de hele beïnvloeding vanuit de EEG? Zijn wij door de verhouding binnen de EEG niet gedwongen een te gecompliceerde combinatie van twee wetgevingen, de WIR en de SIR, te maken, die zeker in de overgangperiode in de praktijk zal leiden tot ongewenste effecten? Zijn de WIR en de SIR voldoende op elkaar afgestemd – ik heb daarover mijn twijfel – en moet er te zijner tijd bij een betere onderlinge afstemming van de twee wetten op elkaar opnieuw goedkeuring van de EEG-organen worden gevraagd?

Ik heb schriftelijk nog een aantal vragen over het hele Veluwe-gebeuren. De SIR heeft op de Veluwe een heel andere betekenis dan in de congestiegebieden in het Westen van het land. Ik meen dat het beter is, de vragen daarover schriftelijk te stellen.

Minister **Van Aardenne**: De beïnvloeding door de EEG is duidelijk geweest. Dat is uit de stukken wel voldoende gebleken. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd, dat ik vanuit de verantwoordelijkheid van de Commissie voor de uitvoering van het Verdrag van Rome toch wel begrip moet opbrengen voor de stellingname van de Commissie, ook al geeft die ons wat problemen. Ik zeg dit ook, omdat het een Nederlands belang is, dat het Verdrag van Rome gehanteerd blijft worden, ook wat betreft concurrentievervalsing en dergelijke. Als daarmee gemakkelijk de hand zou worden gelicht, zal Nederland eerder slachtoffer zijn dan dat het ervan profiteert.

De Commissie heeft een regionaal beleid uitgestippeld. Dit regionaal beleid kent verschillende gebieden en verschillende plafondhoogten. Ook in Nederland zijn door de Commissie gebieden erkend waar regionale steun op zijn plaats is. Daar past deze dus binnen het kader van artikel 290, namelijk het voorkomen van concurrentievervalsing. Dat wil dus zeggen dat de vestigingsvoorwaarden daar aan zodanige negatieve effecten onderhevig zijn dat enige steun niet leidt tot concurrentievervalsing.

Het plafond ligt in Nederland lager dan in gebieden als Zuid-Italië en Ierland en dergelijke. Nederland ligt namelijk in het kerngebied van de Europese activiteit. Wel is erkend dat ook hier gebieden zijn met regionale achterstand. Daarom is met name over de Nota regionaal sociaal-economisch beleid vrij uitvoerig met Brussel overlegd. Men is het ook eens geworden, weliswaar over sommige zaken tijdelijk, zoals Oss en Cuyk als stimuleringskernen.

Het probleem was dat het oorspronkelijke wetsontwerp bevatte een zogenaamde algemene regionale toeslag, waarvan echter van Nederlandse zijde werd verklaard dat deze niet onder het steunplafond moest vallen. Eigenlijk was het dus geen echte regionale steun, maar in wezen een verschillend premiehoogtesysteem. Dat heeft de Commissie niet willen aanvaarden omdat daarmee een regionaal beleid zou worden geïntroduceerd over tweederde van het grondgebied van een land dat in het kerngebied van de Europese activiteit ligt. Daarmee zou de deur worden opengezet voor een regionaal beleid dat geen regionaal beleid meer is. Dan zou de concurrentievervalsing niet van de lucht zijn. Voor die redenering heb ik wel begrip, het Verdrag luidende zoals het luidt.

Nu had de Commissie indertijd wel aanvaard dat er een anti-congestie-instrument gebruikt kon worden. De SIR was in Brussel besproken en aanvaard als gericht op het voorkomen van congestie. Congestie is een veelzij-

dig begrip. De definitie daarvan is bij de behandeling van de SIR niet zo gemakkelijk gebleken. De Veluwe heeft ook inderdaad een ander karakter dan het Westen des lands. Het betreft hier een menging van economische effecten, bij voorbeeld de 400-guldengolf, en ruimtelijke ordeningseffecten, en bij voorbeeld de Veluwe en de druk op het natuurgebied.

Het hanteren van een anti-congestiemiddel is door de Commissie aanvaard. Vandaar dat naar aanleiding van het Nederlandse argument dat wij de ART nodig hadden om in het Westen niet tot een zodanige stimulering te komen als in de rest van het land, uitgezonderd de specifiek zwakke regio's, is gevraagd waarom wij dan niet de instrumenten gebruikten die wij daarvoor hebben. Met andere woorden: men voert een regionaal beleid in de streken die daarvoor in aanmerking komen, BRT-gebieden en stimuleringsgebieden; in de rest van het land voert men een algemeen investeringsstimuleringsbeleid, maar als men ervoor benauwd is dat dit weer leidt tot teveel congestieverschijnselen, moet men tegelijk de rem zetten in die streken die daarvoor specifiek in aanmerking komen, maar heel duidelijk met een ander pedaal. Het betekent dus dat deze wetten inderdaad niet helemaal op elkaar afgestemd kunnen zijn, omdat het doel van de een niet hetzelfde is als het doel van de ander. De SIR heeft duidelijk een inslag van ruimtelijke ordening, een andere considerans, namelijk het voorkomen van congestie. De WIR is een algemeen stimulerende economische regeling.

Wij hebben er wel naar gestreefd de definities gelijk te trekken in beide wetten. Dat lijkt mij nuttig en nodig. Op bepaalde punten blijven er echter duidelijke verschillen van invalshoek bestaan. Deze zullen ook moeten blijven bestaan. Anders zou het geen anti-congestiewet zijn, maar een aftrekpost van de investeringsstimulering.

Een groot voordeel van de combinatie is naar mijn mening wel, dat hierdoor tegemoet wordt gekomen aan de bezwaren die altijd bestonden tegen het hanteren van de vervroegde afschrijving in bepaalde delen des lands, nl. dat bedrijven die eenvoudig niet verplaatsbaar waren – denkt u aan agrarische bedrijven – aan de ene kant van de Lek wel vervroegd konden afschrijven als zij een nieuwe schuur zetten, en bedrijven aan de andere kant van de Lek, op een steenworp afstand, niet. Dat was ongetwijfeld concurrentievervalsend en bovendien onrechtvaardig. Welnu, die bezwaren zijn in deze opzet verdwenen, evenals de voorwaarde voor het midden- en kleinbedrijf dat bij kleinere investeringen tot f 250 000 iemand in Den Haag precies eender wordt behandeld als ware hij in Groningen gevestigd. Ook dat is in het kader van een regionaal beleid zeker geen slechte zaak, omdat het toch niet juist is deze niet-stuwende dienstverleningen allemaal uit het Westen weg te drijven en naar de regio te brengen. De regio is veel meer gebaat bij stuwende activiteiten.

De vragen over de Veluwe zal ik graag schriftelijk beantwoorden. Ik wijs erop, dat het altijd in de bedoeling heeft gelegen – maar het is helaas nooit in de stukken neergelegd, al is wel gebleken dat men er op de Veluwe van op de hoogte was – dat de ART anders dan de vervroegde afschrijving niet voor de Veluwe zou gelden en dat, wat dat betreft, het huidige SIR-gebied wel weer consistent is ten opzichte van het voornemen betreffende de ART indertijd.

De heer **Von Meijefeldt**: Ik heb de indruk, dat de gevolgen van deze wet nogal wat betekenis hebben, ook voor het belastingambtenarenkorps, dat toch al niet zo enthousiast is over datgene wat wij hier over het algemeen met elkaar doen. Is dit eerste werkgelegenheidseffect in dit verband al gekwantificeerd?

Staatssecretaris **Noteboom**: Mijnheer de Voorzitter! Zoals bekend, berust de uitvoering van deze wet gedeeltelijk bij Economische Zaken en gedeeltelijk bij de Belastingdienst. Voor zover die bij de Belastingdienst is, wordt er met betrekking tot de SIR overwogen, die door wat deconcentratie in het Westen niet tot één inspectie te beperken, maar over waarschijnlijk drie inspecties te

verdelen. Wat de WIR betreft is de situatie zo, dat de inspecteur die de aanslag ter plaatse regelt, deze algemene regeling gewoon meeneemt, zoals hij ook de vervroegde afschrijving meenam en de investeringsaftrek.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb vanmiddag uiteraard zoveel mogelijk gezwegen, want het was allemaal economie, al wil ik niet zeggen dat Financiën gespeend is van economie. Financiën is begonnen met de investeringsmaatregelen die wij al vele jaren hebben. Ik breng in herinnering, dat de vervroegde afschrijving, wanneer mijn geheugen mij niet in de steek laat, al van het jaar 1948 dateert en dat de eerste investeringsaftrek geboren is in het jaar 1953. Met andere woorden: ook de collectiviseringsneigingen, die hier en daar wel eens de kop opsteken, kunnen niet bij voorbaat aanwezig worden geacht bij regelingen als die, welke de vervroegde afschrijving en de investeringsaftrek vervangen.

Ik kan op dit moment geen antwoord geven op de vraag of er veel personeel bij moet komen in verband met de WIR. Ik kan dit het best schriftelijk beantwoorden. Ik kan wel mondeling toelichten hoe het in zijn werk gaat waar het in het land gebeurt en welke aspecten er zijn bij het aantrekken van meer personeel. Dat zal bij de WIR voornamelijk verband houden met het sneller terugkrijgen van het geld. Er zijn namelijk twee procedures om het geld terug te krijgen. De ene procedure is een extra procedure. Daar komen dus extra ambtenaren uit voort. Daarvan zijn al calculaties. De vervroegde afschrijving en investeringsaftrek waren waarschijnlijk iets minder complex dan deze regeling, zij het niet zoveel. Het is moeilijker geworden door het bewaren van de gegevens van de gebouwen, twaalf tot achttien jaar. Aanvankelijk was het veel minder. Er zijn wat eigenlijke bepalingen bijgekomen tegen oneigenlijk gebruik.

Als de wet uitgevoerd gaat worden kunnen daarbij twee aspecten worden onderkend. Mogelijkerwijze zullen minder complexe procedures moeten worden gevoerd om gesignaleerd oneigenlijk gebruik tegen te houden. Een proces voor de Hoge Raad neemt zeer vele jaren in beslag. Die bepalingen trekken misschien ook meer de aandacht van de inspecteurs. Uit dien hoofde vergen zij misschien ook meer aandacht qua tijd.

Ik zou de vraag over de expliciete hoeveelheid mensen die erbij komt, schriftelijk willen beantwoorden. Deze vraag ligt naar mijn mening meer op het vlak van het inhoudelijke gedeelte van het werk.

De Minister **Van Aardenne**: De dienst zal tijdelijk, gedurende de opbouw-fase, bij Economische Zaken gehuisvest worden. De gedachten gaan ernaar uit om deze elders in het land te vestigen. Over de keuze van de plaats heb ik mij nog niet beraden. Het is duidelijk dat de dienst wel enigszins centraal gevestigd zal moeten worden. Hoe graag ik deze ook in bij voorbeeld Zuid-Limburg gevestigd zou willen zien, omdat daar grote behoefte is aan arbeidsplaatsen, het zou toch niet erg praktisch zijn.

Het aantal ambtenaren dat voorlopig voorzien wordt is een dertigtal. Er is natuurlijk een aanloopfase. Men zal met name de grote-projectentoeslag moeten behandelen, de negatieve voorlopige aanslagen, waarvan na onderzoek een brief aan Financiën kan worden gestuurd. Dan kan Financiën betalen. Ten slotte moet de nieuwigheids-toeslagen voor vaste installaties in de BRT-gebieden behandeld worden. Op zich zelf is het jammer dat dit erin is gekomen. Aan de andere kant zal dit niet zoveel werk met zich brengen. Zoveel installaties in de open lucht bestaan er in die vrij kleine gebieden toch niet.

De heer **Van Dalen**: Er bestond vrees voor de loketteneconomie. In het advies is gepleit voor servicebureaus. Men ziet al in verschillende provincies dat deze tot stand worden gebracht. Ik kan mij voorstellen en wil ook aanbevelen dat er samenwerking ontstaat tussen de nieuwe dienst en deze servicebureaus. Wij hebben namelijk gemerkt – wij mikken met dit nieuwe instrument ook op het particuliere initiatief – dat het particuliere initiatief bij de WIR wel eens het spoor bijster raakt. Wij hebben bij de Nota regionaal beleid ook gezien dat de rijksoverheid aanstuurt op een goede samenwerking met de regionale overheid.

Het zou dan prettig zijn, als de dienst met dit soort servicebureaus tot een goede samenwerking kon komen, omdat de lijnen dan ook wat kortgesloten kunnen worden.

Minister Van Aardenne: Ik meen dat de heer Van Dalen gelijk heeft, maar ik wil er wel op wijzen dat het maar om een vrij klein deel gaat. Het overgrote deel van de WIR-premies komt gewoon in de fiscale berekening van de aanslag tot uitdrukking. Voor de grote projecten en dergelijke zou het echter heel goed zijn, als bij die centrale punten – en ik zie daar altijd nog een bepaalde plaats voor de Kamer van Koophandel, maar dat wordt nog nader onderzocht naar aanleiding van uitgebrachte rapporten op dat punt – in ieder geval aandacht wordt gegeven aan de Dienst Investeringsrekening, zodat men in dergelijke gevallen direct kan verwijzen en kan zeggen: «U moet behalve aan dit of dat toch ook denken aan de investeringsrekening, want daarvan zou u voordeel kunnen hebben als u het project daar aanmeldt», voor zover een bedrijf dat een groot project uitvoert dat al niet zelf zou weten.

De heer **Trip:** Wil de Minister bezien of er in de tweede fase wat meer en ook nadrukkelijk behoefte is aan het soort gedecentraliseerde advisering en toewijzing als door de vorige vragensteller bedoeld?

Minister Van Aardenne: Dat zit er dik in. Wij zullen even moeten afwachten hoe de tweede fase er uitziet, maar het gaat duidelijk die richting uit. Er komen dan meer bedrijven aan te pas.

De **Voorzitter:** Wij zijn nu wel door de algemene vragen heen. Ik meen dat de meer technische vragen, die voor een groot deel in het fiscale vlak zullen liggen, het best in de schriftelijke stukken kunnen worden gesteld. Ook daarvan hoop ik, dat de antwoorden snel zullen komen. Men heeft ons gevraagd, mee te werken aan de vaststelling van een datum. Wij hebben er wat moeite mee gehad om als Eerste Kamer te zeggen: Laat die zaak maar ingaan voordat wij hierover hebben kunnen spreken. Een van de eisen, die toen in de commissie is gesteld, was dat wij dan de SIR heel snel zouden behandelen, opdat er geen onzekerheid zou ontstaan. Dit is ook de reden, dat wij deze wat ongewone wijze van bespreking hebben georganiseerd. Ik geloof toch wel, dat deze bespreking nuttig is geweest, al is het de vraag of men in twee uur tijd over dit gecompliceerde wetsontwerp wel op een goede manier kan spreken. De Minister heeft in ieder geval een aantal uitgangspunten nog eens heel duidelijk naar voren kunnen brengen. Wij hopen nu dat op het departement al het mogelijke zal worden gedaan om te bereiken dat wij uiterlijk aan het einde van de week of de eerste dagen van de volgende week antwoord hebben, nadat het verslag door de griffie van de Eerste Kamer is klaargemaakt.

De **Griffier:** Dit was een soort hoorzitting met de bewindslieden. Enkele fracties hebben stukken ingeleverd, maar deze bijeenkomst gold niet als een inbrenvergadering en anderen hebben dit dus niet gedaan.

De **Voorzitter:** Wij hebben een wat ongewone methode gevolgd. Vroeger is dit ook wel gebeurd en dan werden de gegeven antwoorden met de griffie bekeken en dan kwam er een verslag. In de stukken heeft nu echter gestaan dat het mogelijk was, dat het voorlopig verslag overeind bleef. Daarom hebben wij het recht hier een aantal stukken in te brengen die dan volgens de normale procedure van het voorlopig verslag worden behandeld. Dat is dan een zaak van de Kamer.

De **Griffier:** Dan moeten wij hier nog even samen vergaderen met de leden zodat de Griffie weet waar zij aan toe is. Ik weet het van de P.v.d.A. en het C.D.A. Van de rest wil ik het ook wel weten.

Minister **Van Aardenne**: Dan nemen wij afscheid. Kunt u een indicatie geven wanneer de vragen bij onze departementen binnen zijn? Wij hebben toch wel enige tijd nodig om ze te beantwoorden, tenzij het makkelijke vragen zijn. Dat verwacht ik echter niet.

De **Voorzitter**: Twee weken voor de 27ste juni moeten wij toch de antwoorden hebben, dus zeg maar 13 juni.

De **Griffier**: Dat kan nooit. Dit stuk kan pas tegen het einde van de week uit. De week daarop is dan nodig voor de bewindslieden. Ik maak hieruit dus op dat u de stukken niet toegezonden wil hebben.

De **Voorzitter**: Dan zou ik de bewindslieden willen vragen ernaar te streven dat wij uiterlijk vrijdag 16 juni de teksten van de antwoorden hebben.

Minister **Van Aardenne**: Mag ik u dan vragen dat de teksten, als zij al klaar zijn, voorlopig worden doorgegeven ook al zijn zij misschien nog niet in een net verslag verwerkt?

De **Voorzitter**: Wij zullen deze zo gauw mogelijk aan u doen toekomen. Ik dank de bewindslieden en de ambtenaren voor hun aanwezigheid.